

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.92(477)(620)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/176-1>**Богородицька Г. Є.**кандидат економічних наук, доцент,
Університет митної справи та фінансів**Петренко І. В.**

Університет митної справи та фінансів

Орлік М. А.

Університет митної справи та фінансів

Bogoroditska Anna, Petrenko Irina, Orlyk Nyckoly

University of Finance and Custom Service

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА КРАЇН АФРИКИ (НА ПРИКЛАДІ ЄГИПТУ)

Стаття присвячена проблемам та перспективам зовнішньоекономічних відносин України та країн Африки (на прикладі Єгипту). Розглянуто законодавчу базу зовнішніх відносин України та Єгипту (на рівні уряду та окремих відомств діє 31 документ). Проаналізовано зовнішню торгівлю товарами та послугами. Досліджено товарну структуру торгівлі товарами та послугами України та Єгипту. Структура експорту України до Єгипту є досить диверсифікованою, включаючи мінеральне паливо (24,08% загального обсягу експорту України до Єгипту), злаки (20,58%), чорні метали (9,08%), деревину (9,01%), колісні засоби наземного транспорту (6,5%), жири (6,13%), папір та картон (1,53%). Український імпорт із Єгипту складається з фруктів і горіхів (41,38% всього обсягу імпорту України з Єгипту), овочів (39,6%), предметів одягу (5,72%), машин та обладнання (2,3%), килимів (1,6%), електричних приладів (1,4%) та фармацевтичної продукції (1,27%). Проаналізовано інвестиційну діяльність між Україною та Єгиптом. Більшість українських інвестицій включає туристичний (54,4%) та будівельний (16,7%) сектори, сферу послуг (10,6%), комунікації та інформаційні технології (5,3%), промисловість (5,2%), фінансовий сектор (4,7%), сільське господарство (3%). Від Єгипту українські компанії отримують пропозиції інвестувати у складальне виробництво, виробництво алюмінію, літакобудування, фармацевтичну промисловість та нафтохімію. Сформовано висновки щодо подальших перспектив зовнішньоекономічних відносин України та країн Африки.

Ключові слова: зовнішньоекономічні відносини, експорт та імпорт товарів та послуг, інвестиції та інвестиційні проекти.

PROBLEM AND PERSPECTIVES OF UKRAINE AND STATE OF AFRICA FOREIGN ECONOMIC RELATION (FOR EGYPT EXAMPLE)

The article is dedicated to foreign economic relation Ukraine and African State. For example was took Egypt. There are some scientific publication about Ukrainian and African state cooperation. These publications analyze cooperation Ukraine and state of Northern Africa. At the article was given analyze of foreign trade between Ukraine and Africa state to 2016. The article analyzes foreign trade relation Ukraine and Egypt from 2016. At the article the law of foreign relation Ukraine and Egypt. Now a day, there are 31 laws on government and ministry level between Ukraine and Egypt. Goods structure of foreign goods and service trade Ukraine and Egypt was analyzed. The structure of Ukrainian export is very different. The main article of Ukrainian export were mineral fuel (24.08% of Ukrainian export), corn (20.58%), ferrous metals (9.08%), woods (9.01%), wheeled vehicles (6.5%), fats (6.13%), paper and cardboard (1.53%). Ukrainian import item are fruits and nuts (41.38% of Ukrainian import from Egypt), vegetable (39.6%), wear (5.72%), machines (2.3%), carpets (1.6%), electronic equipment (1.3%), pharmaceutical products (1.27%). As we see, the foreign trade between Ukraine and Egypt doesn't have strategic character. The export and import has resource character. Ukraine has net-import, part of Ukraine of world service import at 1.9% and part of world export is 1.1%. The part of Africa state in Ukrainian service import is 3.7%, and part of Ukrainian export to African region is only 0.6%. The leader of export service to Ukraine is Egypt, Tunis, Algeria. Touristic service was given by Egypt and Tunis, service of aircraft. Finance service was given by Algeria. The leader of service export was Egypt. It was busyness service, transport service, telecommunication, and computer and information service, payment of intellect service. At the article investment activity Ukraine and Egypt was analyzed. Ukrainian investments are direct to tourism (54.4%), building (16.7%), service (10.6%), communication and information technology (5.3%), industry (5.2%), finance (4.7%), and agriculture (3%). Also Ukrainian company gets offers to invest to manufacture, aluminum production, aircraft industry, pharmaceutical industry, petrochemistry. At the article conclusion about cooperation Ukraine and Egypt. At the article investment activity Ukraine and Egypt was analyzed.

Keywords: foreign economic relation, export and import goods and service, investment and investment project.

JEL classification: F10, F13, F21

Постановка проблеми. У науковій літературі, коли йдеться про вплив глобалізації на африканський континент, найчастіше аналізуються проблеми, пов'язані із загрозою маргіналізації континенту, збільшенням розриву між рівнями розвитку Африки та промислово розвинених країн. Щодо України, то в цьому разі звертається увага на технологічну відсталість, низьку конкурентоспроможність української економіки, що породжує для неї небезпеку опинитися на задвірках нової світової економіки. Африка сьогодні скоріше об'єкт, ніж суб'єкт глобалізації, їй багато в чому недоступний позитивний потенціал глобалізації. Вона належить до тих регіонів, які у найближчі десятиліття «не зможуть знайти свою нішу в глобальній економіці та, імовірно, як і раніше, розвиватимуться в нестабільних режимах пристосування до зовнішніх та внутрішніх шоків».

Складно та суперечливо розвиваються процеси адаптації економіки України до світу, що глобалізується. Проте в Україні та Африці в останні два десятиліття здійснено глибокі структурні реформи та перетворення, які істотно просунули їх шляхом політичної та економічної модернізації. В африканських країнах зміцнилися правові та інституційні засади ринкової економіки, розширилося використання сучасних методів державного та корпоративного управління, нових інформаційно-комунікаційних технологій. Істотно зросли зовнішньоторговельний обіг африканських країн, включення континенту до міжнародних фінансових потоків, у діяльність міжнародних торговельно-економічних регулюючих організацій. Україна останніми роками здійснила перехід на рейки ринкової економіки, досягла політичної та економічної стабілізації, підвищення темпів економічного розвитку. Істотно поглибилась інтеграція нової України у світову економіку.

Україна та Африка є сьогодні органічною частиною єдиного світового простору, що глобалізується, загальносвітових потоків товарів, послуг, інвестицій та робочої сили. Звичайно, масштаби присутності та ступінь впливу України та Африки у світовій економічній системі суттєво різняться. Однак за всієї різниці параметрів глобалізація впливає на співпрацю між цими двома партнерами, формуючи нові зони їх взаємозалежності та взаємної зацікавленості. Таким чином, тема відносин України та країн Африки є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасному науковому просторі розглядається взаємодія України та країн Африки в певних ракурсах. Так, К.В. Шиманська, К.Ю. Хімач [1] розглядають зовнішню торгівлю України та країн Північної Африки, а саме Єгипту, Марокко, Алжиру, через гравітаційну модель. На основі цієї моделі було зроблено висновки щодо чинників, що впливають на зовнішню торгівлю України та цих країн. Ж.Т. Шаловинська, О.П. Тригуб [2] систематизують договірну базу взаємовідносин України та країн Північної Африки, а саме Єгипту, Марокко, Лівії, Алжиру та Тунісу, у всіх сферах діяльності. Т.О. Власюк [3] аналізує зовнішню торгівлю між Україною та Єгиптом за період до 2014 року. Так, систематизовано договірну базу зовнішньоторговельних відносин України та Єгипту, окрему увагу приділено товарній структурі зовнішньої торгівлі України та Єгипту, визначено пріоритетні напрями торгівлі між країнами. О.М. Шаров, Д.Ю. Венцовський, І.В. Ус [4]

запропонували виокремити фокус-групи країн (ПАР та Нігерія, Марокко, Єгипет та Алжир), що є найбільш перспективними для зовнішньоторговельних відносин з Україною. Запропоновано спочатку розвивати зовнішньоекономічні відносини саме з фокус-групою. Відділ зовнішньоекономічної політики Національного інституту стратегічних досліджень [5] вказує на можливість виходу окремих підприємств на африканські ринки через аналіз найбільш перспективних товарних ринків та країн для національної продукції, а також через систему підтримки національних експортерів з боку держави.

Таким чином, головний фокус уваги сконцентровано на торгівлі товарами та послугами України з найбільш розвинутими країнами Африки. Водночас у роботах майже не визначені останні дані та тенденції зовнішньої торгівлі України та країн Африки з 2018 року. Також у наукових працях зовсім не оглядаються інвестиційні можливості співробітництва України та африканських країн, тому одним з аспектів роботи є огляд інвестиційних аспектів взаємовідносин України та африканських країн на прикладі Єгипту.

Мета статті полягає в аналізі зовнішньоекономічних відносин України та африканських країн на прикладі Єгипту та визначенні подальших перспектив у зовнішньоекономічних відносинах між Україною та Єгиптом.

Виклад основного матеріалу. Розширення українсько-єгипетських зв'язків у першому десятилітті XXI століття супроводжувалося формуванням правових, фінансових, організаційних структур та інститутів співробітництва, серед яких особливе значення мали такі кроки:

- укладання угод про співробітництво в торговельно-економічній та науково-технічній галузях;
- укладання міжурядових угод про уникнення подвійного оподаткування, надання режиму найбільшого сприяння.

Внаслідок цих якісних рухів вдалося напрацювати необхідний практичний досвід у таких ключових сферах ділового партнерства, як здійснення взаємних інвестицій, використання вільно конвертованої валюти під час взаємних розрахунків.

Сьогодні між державами діє 31 документ міжурядового та міжвідомчого рівнів. Основу українсько-єгипетського співробітництва, укладеного ще у 1992 році, складають Спільне комюніке про встановлення дипломатичних відносин та Угода про основи взаємовідносин та співробітництва, що стали основою сучасних відносин. Між країнами постійно здійснюється обмін делегаціями різного рівня, відбуваються засідання Спільної міжурядової двосторонньої українсько-єгипетської комісії з економічного та науково-технічного співробітництва. В рамках Організації Об'єднаних Націй Україна та Єгипет взаємодіють із широкого кола питань.

Однією з країн, з якими Україна веде активну роботу з вивчення доцільності укладання Угоди про вільну торгівлю, є Єгипет, який є найбільш економічно і політично розвинутою країною в регіоні. Україна завжди прагнула зміцнити і розширити зв'язки з цією країною, оскільки українсько-єгипетські відносини засновані на економічній і політичній взаємодопомозі.

Зараз Україна та Єгипет сформували різні комісії та групи з торговельно-економічного, науково-технологіч-

ного співробітництва у нафтогазовій сфері та багатьох галузях промисловості. Між нашими країнами активно розвиваються зв'язки у сфері культури та туризму.

Єгипет є важливим торговим партнером України серед держав Північної Африки, незважаючи на те, що ця країна має невисоку частку в торгівлі України порівняно з її основними партнерами. Офіційні статистичні дані про взаємну торгівлю між Україною та Єгиптом свідчать про її поступальний розвиток протягом останніх років. Цьому сприяють встановлені торгово-політичні відносини.

У 2020 році обсяг взаємної торгівлі України та Єгипту збільшився у 6,4 разів порівняно з 2016 роком, досягнувши 5,4 млрд. дол. При цьому сальдо торгового балансу завжди було позитивним, у 2020 році воно становило 4,3 млрд. дол. США.

У 2020 році імпорт із Єгипту становив 0,69% загального товарообігу України, 1% українського експорту, 0,2% імпорту. При цьому товарообіг між Україною та Єгиптом має чітку тенденцію до зростання. Так, лише за останні п'ять років експорт до Єгипту зріс майже втричі, імпорт – у 2,5 разів. У 2020 році український експорт до Єгипту становив 4,8 млрд. дол., імпорт – лише 0,5 млрд. дол. Обсяг експорту з України за останні п'ять років зріс більш ніж у 6 разів, а саме з 0,77 млрд. дол. у 2015 році до 4,86 млрд. дол. у 2020 році. При цьому порівняно з 2019 роком експорт збільшився майже в 2 рази, що свідчить про безперервне зростання інтересу українських виробників до внутрішнього ринку Єгипту.

Основні позиції експорту з України до Єгипту представлені у табл. 1, з якої видно, що у 2020 році ними були мінеральне паливо (24,08% загального обсягу експорту України до Єгипту), злаки (20,58%), чорні метали (9,08%), деревина (9,01%), колісні засоби наземного транспорту (6,5%), жири (6,13%), папір та картон (1,53%). Експорт України до Єгипту досить диференційований порівняно із загальною структурою експорту України у всі країни світу, тому розширення торгівлі з Єгиптом передбачає можливість сприятливого впливу на диверсифікацію української економіки загалом.

На більш детальному рівні структура експорту з України до Єгипту виглядає таким чином. Основну частку становлять нафта і нафтопродукти (23,6% загального обсягу експорту), пшениця (20,4), хвойні лісоматеріали (6,28%), олія сира соняшникова (5,8%), напівфабрикати із заліза та нелегваної сталі (5,6%), інші моторні транспортні засоби спеціального призначення (3,43%), клеєна фанера (2,68%), прямокутні напівфабрикати із заліза та нелегваної сталі (2,19%), моторні транспортні засоби для перевезення вантажів (1,9%). Таким чином, український експорт до Єгипту є досить диференційованим. Незважаючи на те, що понад 23% складають нафту та нафтопродукти, Єгипет зацікавлений у постачанні українських машин та обладнання.

З табл. 2, де представлений український імпорт з Єгипту, видно, що він складається з фруктів і горіхів (41,38% всього обсягу імпорту України з Єгипту), овочів (39,6%), предметів одягу (5,72%), машин та обладнання (2,3%), килимів (1,6%), електричних приладів (1,4%) та фармацевтичної продукції (1,27%). На більш детальному рівні можна виділити апельсини (35,4% від загального обсягу імпорту України з Єгипту), свіжу картоплю (31,9%), цибулю ріпчасту та цибулю шалот (6,1%), чоловічі та жіночі костюми з бавовняної пряжі (2,17% та 1,9%), свіжий виноград (1,85%), інші свіжі фрукти (1,85%), машини та агрегати з електричним та неелектричним нагріванням (1,42%).

Враховуючи те, що Єгипет є країною, в якій через сприятливі кліматичні умови досить розвинене сільське господарство, а в промисловості переважає тенденція старіння виробничих потужностей, розглянемо окремо двосторонню торгівлю товарами сільського та промислового виробництва з Україною. Крім того, міжнародна практика ведення переговорного процесу під час укладання Угоди про вільну торгівлю передбачає окреме обговорення цих розділів внаслідок зв'язку різних рівнів тарифного захисту.

Обсяг торгівлі продукцією сільського господарства між Україною та Єгиптом у 2020 році зріс до 1,8 млрд. дол. (33% у 2016 році). Цікаво, що Україна

Таблиця 1

Основні позиції українського експорту до Єгипту у 2016–2020 роках, млн. дол.

Найменування	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Нафта та нафтопродукти	266,8	159,0	320,2	206,7	1150,1
Інша пшениця	1249,3	423,2	1499,2	550,1	996,4
Хвойні лісоматеріали	130,5	243,1	156,6	316,0	863,5
Олія сира соняшникова	271,7	189,1	326,0	245,8	305,5
Напівфабрикати із заліза та нелегваної сталі	221,1	174,2	265,3	226,4	283,5
Інші моторні транспортні засоби	79,4	113,8	95,3	147,9	275,1
Інша клеєна фанера	1,5	8,9	1,8	11,6	17,1
Прямокутні напівфабрикати із заліза	88,3	74,8	105,9	97,2	130,3
Папір газетний	2,9	8,2	3,5	10,7	95,6
Мідний дріт перерізом 6 мм	23,0	21,7	27,6	28,2	33,4
Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів	59,8	31,7	71,7	41,2	32,2
Інший курильний тютюн	13,3	47,5	15,9	61,8	29,4
Інший полістирол	4,1	40,3	4,9	52,4	25,5
Інші обчислювальні пристрої	8,6	8,8	10,3	11,5	17,6
Невибілений крафт-папір	13,8	9,6	16,6	12,5	16,1

Джерело: [6]

Таблиця 2

Основні позиції українського імпорту з Єгипту у 2016–2020 роках, млн. дол.

Найменування	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Апельсини	133,1	169,3	159,7	220,1	190,6
Свіжа картопля	35,3	54,1	42,3	70,3	172,1
Цибуля ріпчаста і цибуля шалот	13,8	18,0	16,6	23,4	32,8
Чоловічі костюми з бавовняної пряжі	5,5	6,8	6,6	8,8	11,7
Жіночі костюми з бавовняної пряжі	7,3	8,7	8,7	11,3	10,4
Свіжий виноград	9,6	6,6	11,5	8,6	10,1
Інші свіжі фрукти	9,6	8,4	11,5	10,9	9,9
Інші машини та агрегати з електричним та неелектричним нагріванням	1,0	0,0	1,2	0	7,6
Інші рослини	5,3	4,7	6,4	6,1	4,9
Інші апаратури для радіомовлення	1,7	1,6	2,0	2,1	4,4
Цемент білий	6,2	4,9	7,4	6,4	4,3
Інші ворсові готові килими з хімічних матеріалів	2,3	2,7	2,7	3,5	3,9
Мандарини	2,7	4,0	3,2	5,2	3,7
Суниця	2,4	2,8	2,9	3,7	3,5
Полуниця	0,3	1,5	0,3	1,9	3,4
Інші лікарські засоби	133,1	169,3	3,3	3,6	3,2

Джерело: [6]

експортує до Єгипту на 30% більше цієї продукції, ніж Єгипет до України. За останні роки обсяг експорту з України збільшився на 44%, становлячи у 2020 році 1,3 млрд. дол., а імпорт з Єгипту складає 0,4 млрд. дол., зокрема у 2020 році імпорт сільського господарства становив 82%, а імпорт промислових товарів – 18%.

У табл. 3 показано основну сільськогосподарську продукцію українського експорту до Єгипту, а саме злаки (74,6%), переважно пшениця та олія (21,7%). Малу частку у вітчизняному експорті мають тютюн, корм для тварин, овочі.

Таблиця 3

Основні статті експорту продукції сільського господарства з України до Єгипту у 2016 та 2020 роках

Найменування продукції	Рік	
	2016	2020
Злаки	862	1 034
Соняшникова олія	28	302
Тютюн	–	29
Їжа для тварин	3	8
Овочі	2	7
Інша олія	1	5
Всього	893	1 386

Джерело: [6]

Таблиця 4

Основні статті імпорту сільськогосподарських товарів з Єгипту до України у 2016 та 2020 роках, млн. дол.

Найменування продукції	Рік	
	2016	2020
Фрукти	155	223
Овочі	69	213
Коренеплоди	6	5
Насіння коріандру	1	1
Всього	231	442

Джерело: [6]

Основні сільськогосподарські товари, що імпортуються до України з Єгипту, були названі вище. До них можна додати імпорт полуниці, коріандру, коренеплодів, фруктових соків, а також велику кількість декоративних риб, олій (табл. 4).

Двостороння торгівля в промисловому секторі характеризується збільшенням із 2016 року обсягу її обігу у 3,6 рази, у 2020 році загальний торговий обіг склав 3,6 млрд. дол. При цьому частка промислових продуктів у загальному обсязі обігу зросла з 49% у 2016 році до 67% у 2020 році, що пов'язано зі зростанням поставок цієї продукції з України до Єгипту, оскільки український імпорт промисловості з Єгипту дорівнює 0,1 млрд. дол. у 2020 році.

Як видно з табл. 5, незважаючи на те, що 44% українського експорту промислових товарів займає мінеральне паливо, в динаміці можна відзначити істотне зниження частки деревини, хоча вона в кількісному вираженні майже не змінилася. У структурі експорту з України 16% займають напівфабрикати із заліза та нелегованої сталі, 3% – папір, 2,3% – обладнання та частини для високотехнологічного виробництва, у тому числі частини для виробництва моторних транспортних засобів, літальних апаратів, підйомних кранів. Найменшу частку займають насоси, вантажні

Таблиця 5

Основні статті експорту промислової продукції з України до Єгипту у 2016 та 2020 роках, млн. дол.

Найменування продукції	Рік	
	2016	2020
Мінеральне паливо	90	1 175
Деревина	416	455
Залізо та сталь	147	443
Папір	44	77
Машини та обладнання	27	50
Інші	110	477
Всього	833	2 386

Джерело: [6]

автомобілі та їх частини, полімери, електричні перетворювачі, мідний провід, морські судна.

Обсяг імпорту промислової продукції з Єгипту наведено в табл. 6 і характеризується в такий спосіб. Велику частку (28%) займають жіночі штани, далі йде обладнання (13,5%), в тому числі обладнання для приготування гарячих напоїв, а також приготування їжі. Слід зазначити, що ця категорія у 2016 році становила лише 1% загального обсягу імпорту промислової продукції. Імпорт килимів у загальному обсязі займає 9%, частини для електронного обладнання, в тому числі для радіоприймачів, – 8,3%, лікарські засоби та вітаміни – 7,3%. Єгипет також імпортує в нашу країну футболки з бавовни, шорти, поліетиленерефталатну плівку, цемент, засоби для чищення, плоский прокат із заліза.

За даними СОТ, рівень тарифного захисту Єгипту становить 36,9%, на сільськогосподарські товари – 98,8%, на інші – 27,5%. При цьому рівень тарифного захисту для країн, щодо яких Єгипет застосовує РНБ, становить у середньому 16,8%, на продукцію сільського господарства – 66,7%, на іншу продукцію – 9,3%. Єгипет не має тарифних квот і обмежень, пов'язаних із вжиттям спеціальних захисних заходів. Максимальний тариф за категоріями товарів для країн, до яких застосовується РНБ, встановлений на тютюн та напої (843%), одяг (28,8%), продукцію тваринництва (15,6%), злаки (15,3%), транспортне обладнання (13%), деревину та картон (11,4%), текстиль (10,9%) (табл. 6).

Таблиця 6

Основні статті імпорту промислової продукції з Єгипту до України у 2010 та 2014 роках, млн. дол.

Найменування продукції	Рік	
	2016	2020
Штани жіночі	6	27
Обладнання	2	13
Килими	7	9
Частини для електронного обладнання	1	8
Лікарські засоби	4	7
Інші	19	27
Всього	39	96

Джерело: [6]

Для України середній митний тариф становить 12,1%. Таким чином, на перший погляд рівень тарифного захисту з боку Єгипту досить низький, а зниження тарифів під час укладання Угоди про вільну торгівлю може бути невигідним для України. Однак на деякі товари, у тому числі сільськогосподарські, текстильні, транспорт та обладнання, ставки мит досить високі, у зв'язку з чим їхня лібералізація справлятиме суттєвий вплив на торгові потоки.

Протягом 2020 року українсько-єгипетський обсяг торгівлі послугами склав 107 млн. дол. США.

Українські підприємства надали Єгипту послуг на 34,375 млн. дол. США. Єгипетські компанії надали послуг на суму 72,589 млн. дол. США. Негативне сальдо у торгівлі послугами склало 38,215 млн. дол. США.

Таким чином, Україна та Єгипет мають значні можливості для розширення торговельного співробітництва.

Дані про інвестиційне співробітництво України та Єгипту показують, що співробітництво у цій галузі має потенціал розвитку. У 2020 році накопичені українські

інвестиції в Єгипет склали 67,5 млн. дол., при цьому українські інвестиції в єгипетську економіку за 2020 рік склали 3,36 млн. дол., що дорівнює 0,08% всіх інвестицій в Єгипет в тому році. За цим показником Україна посідає 45 місце у загальному списку інвесторів у Єгипті, де діє 87 компаній за участю українського капіталу.

Більшість українських інвестицій мають туристичний (54,4%) та будівельний (16,7%) сектори, сфера послуг (10,6%), комунікації та інформаційні технології (5,3%), промисловість (5,2%), фінансовий сектор (4,7%), сільське господарство (3%). Від Єгипту українські компанії отримують пропозиції інвестувати у складальне виробництво, виробництво алюмінію, літакобудування, фармацевтичну промисловість та нафтохімію. Крім того, їх закликають розміщувати підприємства у вільних економічних зонах.

НАК «Нафтогаз України» реалізує в Єгипті найбільший інвестиційний проєкт за кордоном. Вартість державних інвестицій України в АРС з моменту започаткування проєкту у вигляді капітальних вкладень та виконаних філією НАК «Нафтогаз України», а саме ДП «Закордоннафтогаз», робіт на родовищі Алам Ель-Шавіш у Західній пустелі АРС складає понад 500 млн. дол. США.

Слід відзначити активне співробітництво у сфері туризму (у 2019 році Єгипет відвідали 1,49 млн. українців, у 2020 році – 727 тис.). Українці посідають друге після німців місце серед туристичних відвідувачів Єгипту. Це створює міцне підґрунтя подальшої взаємодії у сфері туризму, у тому числі в ізнаго туризму в Україну, яку після подолання пандемії коронавірусу та її наслідків варто активно розвивати.

Обсяг накопичених інвестицій із Єгипту до України у 2020 році становив майже 19 млн. дол. Єгипетські інвестиції представлені головним чином у деревообробній та лісозаготівельній промисловості, операціях із нерухомим майном, оптовій та роздрібній торгівлі, транспортній сфері.

Україна – це нетто-імпортер послуг, її частка у світовому імпорті послуг у 2020 році (1,9%) значно вище, ніж її питома вага у їхньому світовому експорті (1,1%). При цьому якщо частка країн Африки в українському імпорті послуг становила 3,7% (за рахунок величезного потоку туристів до Єгипту, який був припинений у листопаді 2015 році після теракту над Сінаєм), то в українському експорті на цей регіон припало лише 0,6% [3].

У першу трійку північно-африканських експортерів послуг до України входять Єгипет (3 205,7 млн. дол.), Туніс (82,0 млн.) і Алжир (15,1 млн.) (2020 рік). Туристичні послуги українським громадянам надавали Єгипет (на 3 129 млн. дол.), Туніс (на 75,9 млн.). Крім того, ці країни надали транспортні послуги переважно з обслуговування літаків в аеропортах, що перевозили туристів, на 65,5 млн. дол. і на 4,2 млн. дол. відповідно в оплату єгипетських транспортних послуг входили збори за прохід суден Суецьким каналом та їх обслуговування у місцевих портах. В імпорті послуг з Алжиру переважали фінансові послуги, складаючи 13,5 млн. дол., а на транспортні послуги припадало 1,3 млн. дол. У трійку провідних імпортерів українських послуг у 2020 році входили Алжир (169,7 млн. дол.), Єгипет (69,8 млн. дол.) і Судан (52,7 млн. дол.). Послуги експорту країни регіону були різноманітніші, ніж послуги імпорту.

Від експорту послуг до Єгипту 36,4 млн. дол. були отримані за інші ділові послуги, далі йшли переве-

знення, переважно вантажні, маючи 12,3 млн. телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги (2,0 млн.), плата за користування інтелектуальною власністю (1,2 млн. дол.).

Джерелом офіційних даних про інвестиційне співробітництво України з країнами Північної Африки є НБУ. Однак є підстави вважати дані НБУ як щодо Єгипту, так і за іншими країнами Північної Африки далеко не повними. Наприклад, за єгипетськими офіційними даними, обсяг накопичених українських інвестицій в АРЕ в 47 компаніях, що діяли на кінець 2019 року, становив 62,8 млн. дол. Їх більшість спеціалізується на обслуговуванні туристів. Останніми роками компаній з українським капіталом в Єгипті стає менше переважно через відхід тих, що діяли у сфері туризму. Однак, як і українська, єгипетська статистика відображає лише меншу частину накопичених у Єгипті інвестицій, оскільки не враховуються кошти, що вкладаються в нафтогазову галузь на основі угод про розподіл продукції.

У найближчій перспективі обсяг вітчизняних зарубіжних інвестицій у країнах Північної Африки може суттєво зрости. Нині перспективною є співпраця у сфері харчової промисловості у зв'язку з тим, що уряд Єгипту планує модернізувати виробництво харчових продуктів, поступово провівши приватизацію державних підприємств. Обсяг місцевого виробництва продуктів лише на 10–15% покриває внутрішній попит. Єгипетська влада також зацікавлена у будівництві необхідної інфраструктури для зберігання та переробки зерна. Водночас в аграрному секторі та секторі управління водними ресурсами для Єгипту залишається актуальним залучення іноземних інвесторів до участі у проєктах із будівництва заводів з опріснення морської води, очищення стічних вод та заводів з утилізації відходів. Отже, Україна може включитися в цю роботу та постачати обладнання для сільського господарства.

Крім того, єгипетський ринок зберігає свою історичну прихильність до цілої низки українських машин

і обладнання, що традиційно поставлялися в країну. Це легкові автомобілі, крани, гелікоптери, гідроенергетичні агрегати. Є перспективи для співробітництва в галузі промислового складання в Єгипті, а також просування високотехнологічних українських товарів.

З огляду на те, що у Єгипті швидкими темпами ведеться робота зі створення промислових зон, участь українських компаній у створенні таких зон дасть змогу збільшити експорт вітчизняної продукції не лише у Єгипет, але й на ринки сусідніх країн.

Висновки. Аналіз наявних торгових відносин між Україною та Єгиптом показав, що пріоритетною в імпорті з Єгипту є продукція сільського господарства, у тому числі свіжі фрукти, овочі, продукція легкої промисловості, а з українського боку – лісоматеріали, у тому числі хвойних порід, фанера, а також напівфабрикати із заліза та нелегваної сталі, моторні транспортні засоби. Водночас у структурі товарного експорту України існує потенціал збільшення обсягів поставок високотехнологічних товарів та товарів із високим рівнем переробки. Слід наголосити на тому, що з огляду на своє географічне розташування ця країна має як переваги, зокрема розвинений сектор послуг, так і недоліки (брак прісної води та територій, придатних для життя), що, безумовно, впливає на соціально-економічну стабільність країни. Проте загалом рівень розвитку Єгипту цілком прийнятний для лібералізації торгових відносин із ним. Продукція єгипетського виробництва не зможе завдати серйозних збитків вітчизняним підприємствам, водночас для українських підприємств з'явиться можливість розвинути експорт своєї продукції промислового виробництва на ринку Єгипту. Стан економіки Єгипту, а також торгово-економічні зв'язки між Україною та Єгиптом вказують на можливості плідної взаємовигідної співпраці двох країн. При цьому укладання Угоди про вільну торгівлю цілком може мати позитивні наслідки для зміцнення та розширення торгових зв'язків і позитивно позначиться на зростанні їх економік.

Список використаних джерел:

1. Шиманська К.В., Хімач К.Ю. Стан та перспективи зовнішньої торгівлі України з країнами Північної Африки. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/262.pdf>
2. Шаловинська Ж.Т., Тригуб О.П. Політико-правові основи відносин України та північно-африканських країн. *Молодий вчений*. 2018. № 4(56). С. 609–613.
3. Власюк Т.О. Потенціал зовнішньоторговельного співробітництва України з Єгиптом. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2016. № 3(39). С. 13–19.
4. Шаров О.М., Венцковський Д.Ю., Ус І.В. Африканські країн у фокус-групі розвитку торговельно-економічного співробітництва України. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/az_afrika.pdf
5. Щодо можливості освоєння українськими виробниками африканських ринків товарів та послуг. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2014-08/0806_zap.pdf.
6. Зовнішня торгівля товарами. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

References:

1. Shimanska K.V., Khimach K.Y. Stan ta perspektivi zovnishnyy torgovly Ukrainy z krainamy Pivnichnoy Afriky. Available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/262.pdf>
2. Shalovinska Zh.T., Trigub O.P. (2018) Politiko-pravova osnovy Ukrainy ta pivnichno-afrikanska krain. *Molody vcheny*, no. 4(56), pp. 609–613.
3. Vlasuk T.O. (2016) Potencial zovnishnotorgovelnogo spivrobitnistva Ukrainy z Egiptom. *Visnik Donbaskoy derzhavnoy mashinobudivnoy akademiy*, no. 3(39), pp. 13–19.
4. Sharov O.M., Venzkovskiy D.Ua., Us I.V. Afrikanisky krainy u fokus grupi rozvytku torgovelnno-ekonomichnogo spivrobitniztva Ukrainy. Available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/az_afrika.pdf
5. Sho do mozhlyvosti osvoennia ukrainskimi vyrobnykamy afrikanskikh rynkiv tovaryv ta poslyg. Available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2014-08/0806_zap.pdf
6. Zovnishnia togovlia tovaramy. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>